

GEKRAAGDE ROODSTAART

in de NATUUR en VOLIERE

Gekraagde Roodstaart

Phoenicurus phoenicurus

D. Gartenrotschwanz E. Common Redstart F. Rougequeue à front blanc

Bij de liefhebbers van insecteneters staat de 'gekraagde roodstaart' met stip aangeduid als mooi, sierlijk, elegant, energiek, kortom een vogeltje dat in de collectie niet mag ontbreken. Wanneer het vroeger een talrijke broedvogel was in onze streken is daar vanaf de zeventiger jaren wel een achteruitgang in te merken. De oorzaak hiervan moet gezocht worden in hun overwinterings gebied, ten zuiden van de Sahara. (De grote Sahel droogtes sinds 1969).

Het is een schaarse broedvogel geworden in Brabant en in Oost- en West-Vlaanderen. In de Kempen mag hij nog als vrij talrijk bestempeld worden, voornamelijk in naaldhout. Zijn type-biotoop bestaat uit parkachtig loofbos met voldoende bladerdak en voorzien van kreupelhout. Een uitgesproken habitat voor dit juweeltje bestaat uit oudere dennenbossen, boomgaarden, rijen knotwilgen, houtwallen, populier aanplantingen en woonwijken.

Beschrijving en leefwijze

Het mannetje heeft in zijn prachtkleed (zomer, broedperiode) een asgrijze bovenzijde en een wit voorhoofd. Zijn gezicht en keel zijn pikzwart en vanaf de borst, over de buik en de onderstaart is hij roestrood. In het herfstkleed blijft het zwart en het bruinrood voor een deel door witte veerzomen verborgen of gevlekt. Het vrouwtje is op de rugzijde grijs bruinachtig. De borst en buik zijn geelachtig bruin, terwijl stuit en staart roestbruin kleuren. Alle kleuren bij het vrouwtje ogen zo wat afgeschenen. Vrouwtjes van gekraagde roodstaarten kunnen gemakkelijk met deze van de zwarte roodstaart gewisseld worden. Jonge vogels zijn met uitzondering van de roestbruine stuit en staart, licht- en donkerbruin gevlekt.

De oorspronkelijk biotoop van deze vogelsoort wordt gevormd door minder dichte bossen, in een vochtige omgeving gelegen, met oud geboomte waarin veel natuurlijke holten. Roodstaarten zijn holenbroeders. Tegenwoordig nestelt het grootste deel van de populatie meer in de nabijheid van de mens: in tuinen, parken, kerkhoven en boomgaarden. Zij maken ook gretig gebruik van half open broedkasten. Gekraagde roodstaarten leven verspreid over gans Europa, de Scandinavische landen, in West-Afrika en ook in Siberië. Vandaar ook nog de verschillende ondersoorten en verwanten: (*de zwarte roodstaart, diadeem roodstaart, witkruin roodstaart, zwartstaart*). In het bergland komt deze roodstaart voor tot op 2000 m hoogte. De gekraagde is een trekvogel. De soort trekt vanaf midden juli tot oktober om te overwinteren ten zuiden van de Sahara. Hier bij ons is er vooral ook doortrek uit de ons omringende landen. Karakteristiek voor deze vogels is het steeds met de staart wippen. Wippend en trillend speuren zij vanaf een paaltje, draad, struik of een dorre tak naar vliegende of kruipende insecten. Deze worden in een vluchtsprong buit gemaakt of van de grond of een blad opgepikt. In de paartijd maakt het mannetje zijn vrouwtje attent op enkele broedholten die in zijn territorium te vinden zijn, door deze aan te vliegen en met gespreide vleugels en staart in de nestopening te gaan zitten. Het rood van de staart is dan duidelijk te zien. Het vrouwtje maakt uiteindelijk de nestkeuze. Zij maakt dan in de uitgekozen holte of nestkast een nest van halmen, mos, haar en veertjes. Daarin komen dan gemiddeld 5 tot 6 effen licht blauwgroene eitjes die uitsluitend door haar worden bebroed. Het mannetje helpt wel met het opkweken der jongen.

Zijn stem en de zang

Het mannetje zingt al energiek vanaf het eerste ochtendlicht. Vaak vanuit een hoge boomtop. Zijn zang is een nogal kort, helder, luid maar iets weemoedig zinnetje, niet erg melodieus. Het begint steeds op dezelfde manier: eerst een hoge ie-toon gevolgd door een viertal lagere, snel na elkaar volgende nootjes die nogal schrill klinken, wisselend in lengte, met soms een trillertje tussenin. De aanhef klinkt luider dan het slot en het geheel blijft een kort en haastig zinnetje van een viertal

seconden. (*“le-tjèt jèt jèstistitjèrestit”* of *“le-tjiriri sie tjurrsitit”*). De roep bij deze vogels is een zeer herkenbaar “Wiet-wietuk” “Whiet-tuktuk” en bij gevaar of opwinding een voortdurend “whiet-whiet”. Komt dit fraaie vogeltje aan zangkwaliteit tekort, zijn bont gekleurd uiterlijk maakt het dan toch tot een uitzonderlijk juweeltje.

Huisvesting

Ook hier zal de liefhebber bij het inrichten van de kweekruimte de natuurlijke habitat van deze vogelsoort naar vermogen imiteren om tot een vruchtbare kweek te komen. Geen kale kweekbox maar een kleine volière van 2m op 2m en zo'n 2m hoog, met een beetje beplanting zijn wel voldoende. Het kan met een betegelde bodem waarin uitsparingen zijn aangebracht voor het planten van een kleine vlierstruik of buxus. De achterkant kan begroeid zijn met klimop of wilde wingerd en hier en daar kunnen bodembedekkers het geheel opfleuren. Netels, graspollen, varens al deze planten komen in aanmerking om zo'n ruimte te beplanten, de keuze ervan is aan de fantasie van de liefhebber. Aanpalend kan een kleine binnenruimte worden voorzien om de vogels tijdens de gure winterperioden te herbergen. Dit is echter niet noodzakelijk want deze vogeltjes kunnen ook in de winter ondergebracht worden in ruime kooien. Het dient wel gezegd dat ook gekraagde roodstaarten na de kweekperiode gescheiden moeten worden willen er geen doden vallen (typisch voor de meeste van onze insecteneters). Vlier is een zeer dankbare plant, hij geeft overvloedig blad voor beschutting tijdens het kweekseizoen en mag tegen de herfst aan goed ingesnoeid worden. Geen gevaar dus om door het dak te groeien en het volgende seizoen zal hij als eerste weer overvloedig nieuwe scheuten geven. Liefst hebben we een kweekruimte met gesloten dak (licht doorlatend), wel dient er dan een bevloeiing van water voorzien te worden. Dit kan op zeer eenvoudige wijze wanneer we een regenton met kraantje aansluiten op een geperforeerde tuinslang die tussen de beplanting loopt. Hebben de planten water nodig dan draaien we gewoon het kraantje open.

Kweekvoorbereiding

In natuurlijk milieu komen eerst de mannetjes terug uit hun winterkwartieren, in de tweede helft van maart. Zij bezetten hun territorium en laten hun stem duidelijk horen om mannelijke soortgenoten weg te houden en een vrouwtje te lokken. Wellicht is het echter aangewezen (mogelijke agressie) dat in beschermt milieu eerst het vrouwtje in de kweekvolière wordt ondergebracht en pas een week daarna het mannetje, maar dan nog wel in een kooi. Voordeel hiervan is dat het vrouwtje de hele ruimte volledig kent en gewoon is, om bij eventuele strubbelingen te kunnen uitwijken. Men plaatst de kooi waarin het mannetje zich bevindt in het midden van de volière. Boven of tegen deze kooi wordt een tak aangebracht waarop het vrouwtje kan neerstrijken wanneer het mannetje roept of zingt. Men dient beide geslachten goed te observeren. Eens het mannetje in broedstemming komt zal hij zijn uiterste best doen om het vrouwtje te behagen: roepen, zingen en zelfs baltsen in de kooi. Wanneer het klikt en er interesse is van het wijfje zal zij altijd terugkeren naar de kooi en nieuwsgierig en geïnteresseerd de bruidegom gadeslaan. Dat is het moment om ze samen te brengen. Toch nog een tijdje goed observeren om te zien of er geen aanvallen komen en het wel goed klikt tussen beide partners. De

broedperiode loopt van mei tot juli wat niet wegneemt dat sommige koppels er vroeger aan beginnen of het soms rekken tot midden augustus. Gewoonlijk beperken deze vogels zich tot één broedsel, zelden komt er een tweede, uitzonderingen bevestigen altijd de regel en maken het mogelijk dat er nog een na-legsel komt. Als nestgelegenheid kunnen we enkele half open nestkasten, omgeven door plasticgroen, in de kweekruimte ophangen tussen de klimop, in een struik of gewoon ergens aan de wand. Als nestmateriaal geven we gedroogde grasvezels, cocos, mos en geplozen touw. Daar het vrouwtje de binnenzijde van het nest met dierenhaar en kleine donzige veertjes bekleedt verstrekken we kant en klaar nestmateriaal uit de dierenspecialzaak waarin dierenhaar en allerlei vezels

verweven zit. De eitjes worden best niet geraapt. Na veertien dagen broeden komen de jongen uit het ei.

Voeding

Het hele jaar door geven wij onze gekraagde roodstaarten een basisvoeding die in de handel te verkrijgen is nl. 'Insect paté, premium, 50% insecten' van Versele Laga, vermengt met eivoer voor inlandse vogels (Versele Laga) en universeel voer. Van dit mengsel geven we dagelijks vier koffielepels per vogel met telkens één koffielepel ontdooide pinkies of buffalowormen. Af en toe mogen er ook een zestal pas vervelde meelwormen gegeven worden. Na het kweekseizoen nemen de roodstaarten ook fijne zaden tot zich maar we mogen de paté en dierlijke voeding niet weg laten.

Tijdens de guurste en koudste winterdagen kunnen we aan de basisvoeding een paar druppels olijfolie toevoegen. Goed onder geroerd houdt dit ook het voedsel rul en geeft het wat meer brandstof om de vogels warm te houden.

Eens februari gaan we de basisvoeding met 1/3 verminderen en aanvullen met dierlijk voedsel (pinkies, buffalowormpjes, vervelde verknipte meelwormen en fijn geknipte wasmotlarven...). Hoe dichter we naar de kweekperiode toe gaan des te meer bouwen we de basisvoeding af en geven we dierlijke voeding bij, om bij het kippen der jongen te komen tot een verhouding 90% dierlijk voedsel vermengd onder 10% basisvoeding. Tijdens de kweek geven wij geen fijne zaden. De jongen worden enkel met insecten grootgebracht. Wanneer we de oudervogels ei hebben leren eten (vermalen zuivere eierkoek uit de Tefalpan) kunnen we aan het opfokvoer ook een paar koffielepels grof gemalen, gebakken ei toevoegen dat eerst werd vermengd met een maatlepeltje van een goed voedingssupplement. Ook deze brokjes zullen dan aan de jongen gevoerd worden.

Besluit

Bij het kweken van deze vogelsoort zal men zich misschien wat meer moeten inzetten om tot goede resultaten te komen dan bij de kweek van goudvinken, groenlingen of distelvinken, maar de vreugde en voldoening is nog zo groot wanneer men na het kweekseizoen een nestje gekraagden ziet wippen en trillen tussen het groen. De ervaring leerde ons reeds dat insecteneters wat meer zorgen vragen, en de meeste een meer aangepaste volière, en dat het toch zo'n lieve vogeltjes zijn maar... dat er ook andere regels gelden in de manier om met ze om te gaan. Bij onze zaadeters hebben we soms te driftige of agressieve mannen (en soms ook poppen), tussen het merendeel van onze families insecteneters zitten er ook soms echte moordenaars. We moeten echter altijd onthouden dat, wanneer er doden vallen door agressie, het vooral aan de liefhebber ligt die vergat de vogels te scheiden tijdens de rustperiode, of dat hij koppels samenbracht wanneer de partners nog niet klaar waren voor de kweek. Daarom nemen we als allereerste stelregel, documenteer u, leer alles over het leven van de soort die u wil kweken en vraag raad aan kwekers met ervaring. De kweek met onze insecteneters is nog relatief nieuw en in de zeventiger jaren liep de kweek met onze zaadeters ook niet op wielmpjes. Alles dient zijn tijd te hebben en men leert met vallen en opstaan. Laat u echter niet afschrikken door een minder resultaat en weet dat de aanhouder altijd wint.